

AMELA LEPIR
Gazi Husrev-begova biblioteka
amela.lepir@ghb.ba

EJLA ĆUROVAC
Gazi Husrev-begova biblioteka
ejla.curovac@ghb.ba

PRIVATNA ZBIRKA KNJIŽEVNICE AJŠE ZAHIROVIĆ U GAZI HUSREV-BEGOVOJ BIBLIOTECI (pregled, značaj i bibliografija)

Sažetak

U radu je predstavljena privatna zbirka književnice Ajše Zahirović, koja je nedavno pohranjena u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu. Pored pregleda njenog književnog stvaralaštva, rad donosi i selektivnu bibliografiju njenih objavljenih djela. Cilj rada je da se ukaže na značaj privatnih zbirki u očuvanju i istraživanju kulturne i književne historije Bosne i Hercegovine, te da se afirmiše uloga specijalnih biblioteka u sistematičnom prikupljanju, obradi i dostupnosti građe. Poseban akcenat stavljen je na specifičnosti zbirke – knjige s posvetama, marginalije i raritetne naslove – koje svjedoče o intelektualnim interesovanjima i književnim vezama autorice čije su pjesme prevedene na brojne svjetske jezike. Rad ima za cilj da omogući istraživačima uvid u cjelokupno stvaralaštvo Ajše Zahirović i da posluži kao osnova za buduća književna, kulturološka i bibliotečka istraživanja.

Gljučne riječi: Ajša Zahirović, privatna zbirka, poezija, bibliografija radova.

Uvod

Ajša Džemila Zahirović-Rudić (1931-2024) bila je bosanskohercegovačka književnica, kritičarka i antologičarka čije je djelovanje ostavilo trajan trag u kulturnom i književnom životu Bosne i Hercegovine. Njeno književno stvaralaštvo obuhvata poeziju, prozu, književnu kritiku i publicističke zapise, a posebno je zapažena njena uloga u afirmaciji ženskog književnog stvaralaštva.¹ Objavljivanjem antologije *Od stiha do pjesme : poezija žena Bosne i Hercegovine* (1985) Zahirović je skrenula pažnju na kontinuitet i raznolikost poetskog izraza žena, čime je dala vrijedan doprinos književnoj historiografiji

1 Ajša Džemila Zahirović, *Izabrane pjesme = Selected poems*, 2. dopunjeno izd., Sarajevo Publishing, Sarajevo, 2004., str. 15.

i otvorila prostor za nova istraživanja. Iako feministički i ginokritički aspekt njenog rada predstavlja važnu komponentu razumijevanja njenog doprinosa, on je dio šireg književnog i kulturnog angažmana kojim se Zahirović nametnula kao prepoznatljiva figura bosanskohercegovačke književne scene.²

Zbirka Ajše Zahirović, nedavno donirana Gazi Husrev-begovoj biblioteci, ima značajnu kulturnohistorijsku vrijednost. Ona ne govori samo o autorici-činim čitalačkim navikama, intelektualnim vezama i književnom okruženju, nego i o jednom segmentu književnog i kulturnog života u Bosni i Hercegovini druge polovine 20. i početka 21. stoljeća. Posebno dragocjeni su primjerci s posvetama, bilješkama na marginama i rijetkim izdanjima, jer nadilaze uobičajene okvire biblioteke i otvaraju prostor za interdisciplinarna istraživanja. Time privatne zbirke postaju i svjedočanstva kolektivne književne i kulturne memorije.

Gazi Husrev-begova biblioteka, kao jedna od najstarijih i najznačajnijih kulturnih institucija u Bosni i Hercegovini, ima posebnu ulogu u očuvanju i valorizaciji ovakvih fondova. Njena misija ne podrazumijeva samo zaštitu i konzervaciju građe, već i njenu naučnu obradu i dostupnost široj javnosti.³ Uključivanjem privatnih zbirki u svoje fondove, Biblioteka omogućava njihovu integraciju u savremene tokove istraživanja, čime se stvara osnova za nova tumačenja i reinterpretacije književne i kulturne baštine. Time se potvrđuje i šira društvena uloga specijalnih biblioteka da budu most između individualnog pamćenja i kolektivne kulturne svijesti.

Ovaj rad ima za cilj da predstavi privatnu zbirku Ajše Zahirović pohranjenu u Gazi Husrev-begovoj biblioteci te da kroz pregled njenog stvaralaštva i bibliografiju ukaže na značaj ovakvih zbirki u procesu očuvanja i istraživanja književne i kulturne historije Bosne i Hercegovine.

Istraživanje privatne zbirke Ajše Zahirović temelji se na kombinaciji bibliografske i književnohistorijske analize. Prvi korak podrazumijevao je sistematizaciju i klasifikaciju bibliotečke građe pohranjene u Gazi Husrev-begovoj biblioteci koja broji oko 1.100 jedinica na više svjetskih jezika. Poseban akcenat stavljen je na identifikaciju jezičke i sadržajne raznovrsnosti fonda, uključujući književna djela, antologije, periodiku, referentnu literaturu i druge publikacije.

U okviru građe posebno mjesto zauzimaju primjerci s posvetama autora iz različitih zemalja, što omogućava uvid u mrežu književnih i kulturnih kontakata Ajše Zahirović, a što može biti predmet novih istraživanja. Dodatna

2 Merima Omeragić, „Imperativ pamćenja loma dominantnog književnog kanona – prva istraživačica bosanskohercegovačkog ženskog pjesništva Ajša Džemila Zahirović”, *Historijska traganja / Historical Searches*, 23, 2024., str. 209.

3 Fikret Alić, „Doprinos Anala Gazi Husrev-begove biblioteke razvoju naše historiografije”, *Godišnjak Behram-begove medrese u Tuzli*, 17, 2017., str. 117.

arhivska građa (pisma, fotografije, rukopisi) pohranjena je u posebnom fondu Biblioteke.

Rad se oslanja i na sekundarnu literaturu o književnom radu Ajše Zahirović (književne kritike, prikazi i eseji), a koja je dio ove zbirke, što omogućava da se njen opus i privatna biblioteka smjeste u širi kontekst bosanskohercegovačke i međunarodne književne scene. Metodološki okvir rada tako se temelji na interdisciplinarnom pristupu, povezujući književnu historiografiju i bibliografiju.

Kontekst i značaj privatnih zbirki

Privatne zbirke književnika i književnica u Bosni i Hercegovini predstavljaju neprocjenjiv izvor za proučavanje književne historiografije, bibliografije, sociologije književnosti i kulturne memorije. One odražavaju intelektualni i umjetnički svijet svojih vlasnika, omogućavajući sagledavanje njihovog stvaralaštva u kontekstu društvenih, kulturnih i historijskih prilika. Takve zbirke često ne sadrže samo djela autora već i kontekstualne materijale kao što su knjige, časopisi, bilješke, posvete, fotografije i arhivski dokumenti, što ih čini višedimenzionalnim izvorima za istraživanje.⁴

Gazi Husrev-begova biblioteka, sa skoro pet stoljeća dugom tradicijom, u svojim fondovima čuva iznimna knjižna blaga. Njeni fondovi obuhvataju više od stotinu pojedinačnih kolekcija – od džamijskih i medresanskih biblioteka do vrijednih privatnih i kućnih zbirki.⁵ Ove zbirke su zadužnice osoba koje su svoj život posvetile nauci, sakupljanju, prepisivanju i čuvanju knjiga, a bez njih Gazi Husrev-begova biblioteka ne bi bila ono što je danas – podsjetnik na prošlost i putokaz za budućnost generacijama koje dolaze.

Među najvažnijim historijskim zbirkama nalaze se: biblioteka Derviš-paše Bajezidagića iz 1593. godine, bogata rukopisima perzijske i turske književnosti; biblioteka Karađozbega, koja čuva unikatne rukopise mostarskih učenjaka i pjesnika; zbirka Osmana Šehdije Bjelopoljca i biblioteka Kantamirije iz XVIII stoljeća; Dženetićev vakuf; zbirka Elči Ibrahim-paše iz Travnika; te privatne zbirke Muhameda Enverija Kadića, Osmana Asafa Sokolovića, Muhameda Hadžijahića, Sinanuddina Sokolovića, Mehmeda Handžića, Ahmeda Smajlovića i mnogih drugih. Svaka od ovih zbirki doprinosi bogatstvu rukopisnog i štampanog fonda, obogaćujući historijski, književni i kulturni kontekst Bosne i Hercegovine.

4 Azra Kantardžić, „Fond knjiga na evropskim jezicima u Gazi Husrev-begovoj biblioteci”, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, XXIX-XXX, 2009., str. 287, <https://anali-ghb.com/index.php/aghb/article/view/205>.

5 Isto.

U ovom kontekstu, zbirka Ajše Zahirović zauzima posebno mjesto. Sastoji se od oko 1.100 knjiga i časopisa na više od dvadeset svjetskih jezika, uključujući djela bosanskohercegovačkih autora poput Maka Dizdara, Safvet-bega Bašagića, Nasihe Kapidžić-Hadžić, Ćamila Sijarića, ali i međunarodnih autora poput Erike Dias, Blaža Koneskog, Teresinke Tereire i brojnih drugih. Fond uključuje, pored književnih djela i poezije, filozofske, sociološke i humanističke tekstove, što zbirku čini interdisciplinarno relevantnom.

Pored štampanih publikacija, zbirka sadrži i bogat arhivski materijal – fotografije, bilješke, posvete, pisma i dokumente – koji omogućava uvid u radni i intelektualni kontekst autorice. Ovi materijali svjedoče o kulturnim i društvenim tokovima u kojima je Ajša Zahirović djelovala i doprinose cjelovitom sagledavanju njenog stvaralaštva.

Zbirka Ajše Zahirović, kao i druge privatne zbirke smještene u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, potvrđuje važnost privatnog sakupljanja i zadužbine u očuvanju kulturne i književne baštine. Kroz raznolikost jezika, žanrova i tipova građe, zbirka omogućava istraživačima i historičarima književnosti pristup materijalima koji bi inače mogli biti izgubljeni ili nedostupni. Ona svjedoči o kontinuitetu i prijenosu znanja, kulturnih vrijednosti i književne tradicije te predstavlja vrijedan izvor za buduća istraživanja.

Književni rad Ajše Zahirović

Ajša Džemila Zahirović-Rudić u bosanskohercegovačkoj književnosti zauzima istaknuto mjesto, kako kao pjesnikinja, tako i kao istraživačica i priređivačica ženskog pjesništva. Njena poezija i proza obuhvataju širok tematski i stilski okvir – od lirskih razmišljanja i eseja do pjesama za djecu, s posebnim osvrtom na ženski doživljaj i iskustvo. Zahirović istražuje prostor između tradicije i savremenosti, dajući glas autoricama čiji su rad i doprinosi historijski marginalizirani.⁶

Kroz rad u antologizaciji ženskog književnog stvaralaštva Zahirović se suočava s pitanjem historijskog nestajanja spisateljica iz književne historiografije. Inspirisana drugim feminističkim talasom i težnjom da se prepoznaju i valoriziraju zaboravljene autorice, ona kroz rad naglašava važnost emancipacije ženskog stvaralaštva, kao i problematiku profesionalizacije i kulturne reprezentacije žena.⁷ Ovaj pristup uključuje osmišljavanje korpusa književnosti koja je bila marginalizirana i zahtijeva buduće analize, čime se antologije spisateljica pretvaraju u ključni resurs za feminističke i ginokritičke studije.

6 Merima Omeragić, „Imperativ pamćenja loma dominantnog književnog kanona – prva istraživačica bosanskohercegovačkog ženskog pjesništva Ajša Džemila Zahirović”, *Historijska traganja / Historical Searches*, 23, 2024., str. 209-226.

7 Isto.

U svojim ranim tekstovima ona sumira vlastite stavove o historiji i savremenom stvaralaštvu pjesnikinja, naglašavajući kontinuitet od anonimnih autorica koje su izražavale talenat u svakodnevnom aktivnostima do savremenih pjesnikinja čija je poezija prepoznata.⁸

Zahirović je svoj doprinos antologizaciji bosanskohercegovačkog ženskog pjesništva podigla na najviši nivo knjigom *Od stiha do pjesme : poezija žena Bosne i Hercegovine*, koja predstavlja pionirski uvid u tradiciju ženskog stvaralaštva. Antologija objedinjuje različite generacije pjesnikinja, od prešućenih historijskih autora do savremenih pjesnikinja, s ciljem da se njihov rad približi čitaocu i kritici. Prikazi i kritike, poput onih Boška Lomovića, ističu rad Ajše Zahirović kao „izmirivanje računa s vjekovnom muškom nadređenošću u sferi poetskog stvaralaštva”, naglašavajući značaj njenog istraživačkog i priređivačkog doprinosa.⁹

Ajša Zahirović dobitnica je brojnih međunarodnih nagrada, među kojima se ističu Zlatna medalja „Golub mira” iz 1996. godine s poveljom, Povelja Australije, te mnoge druge. Jednu od svojih nagrada, „Zlatnu krunu” s takmičenja iz poezije u Seulu, Južna Koreja, poklonila je za muzejsku zbirku Gazi Husrev-begove biblioteke, uz nekoliko muzejskih eksponata i 35 monografskih publikacija. Povodom obilježavanja 481. godišnjice rada i postojanja Gazi Husrev-begove biblioteke, dodijeljena joj je i zahvalnica za doprinos radu i obogaćivanju fondova.¹⁰

Pregled privatne biblioteke Ajše Zahirović

Privatna biblioteka Ajše Zahirović obuhvata ukupno 1079 bibliotečkih knjižnih jedinica, što je svrstava među značajnije privatne književne zbirke pohranjene u Gazi Husrev-begovoj biblioteci. Fond je raznovrstan jezički i sadržajno i nudi vrijedne izvore za književno-historijska, bibliografska i kulturološka istraživanja.

Najveći dio građe čine izdanja na bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku (oko 496 jedinica). Značajan segment zauzimaju knjige i periodika na engleskom jeziku (153 jedinice), dok su u manjem broju zastupljeni naslovi na njemačkom, španskom, portugalskom, makedonskom, urdu, kineskom, japanskom, indijskom i turskom jeziku. Poseban i brojem vrlo značajan dio čine međunarodni časopisi i zbornici pjesama (više od 200 jedinica) objavljeni širom svijeta, često na jezicima kao što su malajski, urdu, hindi ili indonezijski, u kojima su objavljivane pjesme Ajše Zahirović. Na mnogim

8 Isto.

9 Isto.

10 Isto.

primjercima autorica je vlastoručno ostavila bilješke na koricama, navodeći tačnu stranicu na kojoj se nalazi njena pjesma ili zapis, čime je ova zbirka ujedno i bibliografski vodič kroz njeno međunarodno pjesničko djelovanje.

Sadržajno, fond se može podijeliti u nekoliko cjelina:

1. književna djela (poezija, proza, eseji, antologije),
2. periodika (časopisi, međunarodni pjesnički zbornici i godišnjaci, od kojih je identificirano i prebrojano više od 200 naslova s jasnim godištima i međunarodnom distribucijom),
3. referentna literatura (rječnici, leksikoni, enciklopedijski priručnici),
4. dokumentarna građa (fotografije, arhivski dokumenti, marginalije, posvete i bilješke koje je autorica unosila u svoje knjige).

Vrijednost ove biblioteke ogleda se u činjenici da se ne radi samo o privatnoj čitateljskoj zbirci, nego o svjedočanstvu književne prakse i internacionalne afirmacije Ajše Zahirović. Posebno važna dimenzija je dokumentovanje njenih međunarodnih književnih mreža i kontakata – mnoge publikacije su pristizale kao rezultat saradnje, učešća na svjetskim kongresima pjesnika ili kroz direktnu razmjenu s autorima i urednicima širom svijeta.

Na taj način, zbirka funkcioniše kao autorska književna ostavština i kao kontekstualni izvor za istraživanje njene recepcije. Zbog obilja bilješki, marginalija i posveta, ova biblioteka može poslužiti za rekonstrukciju književne mreže Ajše Zahirović, ali i kao vrijedan materijal za istraživanja iz oblasti sociologije književnosti, bibliografije i komparativnih studija.

Bibliografija djela Ajše Zahirović

U nastavku je prikazana selektivna bibliografija djela Ajše Zahirović, raspoređena u nekoliko cjelina: autorske knjige, priređivački radovi i antologije, učešće u međunarodnim zbornicima, kao i sekundarna literatura i članci iz periodike koji se odnose na njen rad. Unutar svake cjeline djela su prikazana hronološki, radi preglednosti i lakšeg uvida u razvoj njenog stvaralaštva.

Autorske knjige

1. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. *Nastrešnica*. Sarajevo: Veselin Masleša, 1981.
2. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. *Terra Mare Amore*. Napoli: La Sfinge, 1983.
3. ZAHIROVIĆ, Ajša. *Bijelim okom*. Mostar: Ikro, 1983.
4. ZAHIROVIĆ, Ajša. *Vedeshi Mallige*. Mysore: Kamala Krishna Prakshana, 1985.
5. ZAHIROVIĆ, Ajša. *Sapno ki Chaya me*. India, 1985.
6. ZAHIROVIĆ, Ajša. *Another Moment*. Skylark Publications, India, 1987.
7. ZAHIROVIĆ, Ajša. *Ivicom puta*. Struga: Mostovi, 1987.

8. ZAHIROVIĆ, Ajša. *Bridge has Eyes*. Egypt, 1988.
9. ZAHIROVIĆ, Ajša. *Special Ajsa Zahirovic's Poetry Number of Skylark*. Skylark Publications, India, 1988.
10. ZAHIROVIĆ, Ajša. *Ek aur Bazghashat = One Echo More*. Aligarh: Urdu Writers Association, 1989.
11. ZAHIROVIĆ, Ajša. *Under the crown: poems = Pod krunom : pjesme*. Sarajevo: Artselect, 1990.
12. ZAHIROVIĆ, Ajša. *Under the crown: poems = Pod krunom : pjesme*. Dopunjeno izdanje. Sarajevo: Artselect, 1991.
13. ZAHIROVIĆ, Ajša. *Haiku from Sarajevo to Maebashi-Japan*. Maebashi, 1996.
14. ZAHIROVIĆ, Ajša Džemila. *Izabrane pjesme = Selected poems*. Sarajevo: Sarajevo Publishing, 1998. (prvo izdanje)
15. ZAHIROVIĆ, Ajša Džemila. *From Sarajevo to Ekashila : Free Verse*. Warangal, India, 1998.
16. ZAHIROVIĆ, Ajša Džemila. *Izabrane pjesme = Selected poems*. Sarajevo: Sarajevo Publishing, 2004. (drugo dopunjeno izdanje)
17. ZAHIROVIĆ, Ajša Džemila. *Haiku iz Sarajeva = Haiku from Sarajevo*. Sarajevo: Sarajevo Publishing, 2004. (prvo izdanje)
18. ZAHIROVIĆ, Ajša Džemila. *Izabrane pjesme = Selected poems*. Sarajevo: Kult-B, 2011. (treće prošireno izdanje)
19. ZAHIROVIĆ, Ajša Džemila. *Haiku iz Sarajeva = Haiku from Sarajevo*. Sarajevo: Kult-B, 2020. (drugo dopunjeno izdanje)

Priredivački radovi i antologije / školske čitanke

1. Zahirović, Ajša (priređivač). *Od stiha do pjesme : poezija žena Bosne i Hercegovine*. Tuzla: Univerzal, 1985.
2. Zahirović, Ajša (gost urednik). *Skylark India : Special Yugoslav Women's Poetry Number*. Aligarh : Alfa Printing Works, 1986.
3. Zahirović, Ajša (gost urednik). *Skylark India : Poetry from Yugoslavia*. Aligarh: Alfa Printing Works, 1987.
4. Zahirović, Ajša (gost urednik). *Skylark India : Special Bosna and Hercegovina Poetry Number*. Aligarh: Alfa Printing Works, 1987.
5. Zahirović, Ajša (urednik). *Pan y Sueno : Antologia de la poesia femenina contemporanea Yugoslava*. Letra Capitular, 1989.
6. Zahirović, Ajša (priređivač). *Baldev Mirza, Buddha moja ljubavi*. Sarajevo: Artselect, 1990.
7. Zahirović, Ajša (priređivač). *Ahmed Suvajlam, Najveća žed*. Sarajevo: Artselect, 1990.

8. Zahirović, Ajša (priređivač). *Malezija : antologija savremene poezije*. Sarajevo: Artselect, 1990.
9. Zahirović, Ajša (priređivač). *Poetski glasovi pjesnikinja svih meridijana = The poetic voices of women from all meridians*. Sarajevo: Artselect, 1991. (bibliofilsko izdanje)
10. *Lemon 1 : Anthology*, Japan, str. 6-7.
11. *Lemon 3 : Anthology*, Japan, str. 6-7.
12. *Čitanka : 7. razred osnovne škole*. Alija Hasagić, Mirsad Bećirbašić. Sarajevo: Ministarstvo obrazovanja, nauke i kulture, 1994, str. 32-33.
13. *Čitanka za 3. razred osnovne škole*. Salko Gazibara. Sarajevo: Svjetlost, 2001, str. 135.
14. Zahirović, Ajša Džemila (gost urednik). *Skylark India : Special edition of poetry of Bosnia and Herzegovina written during the war and after the war : dedicated to the children of Bosnia and Herzegovina perished, wounded and handicapped in the war of 1992-1995*, Aligarh: 2007.
15. Zahirović, Ajša (priređivač). *Sofra bosanske ljepote : bosanskohercegovački gradovi u umjetničkoj poeziji naših i stranih pjesnika = A Banquet table of Bosnian beauty : the cities and towns of Bosnia and Herzegovina in the poetry of native and foreign poets*. Sarajevo: Connectum, 2008.

Poezija i članci u serijskim publikacijama

1. RUDIĆ, Ajša. Žuta ruža; Ožiljak; Od iskona; Sjena; Mjesec nam je svjedok; Hitam; Sjećanja; Tražim te. *Mostovi : kultura, umjetnost, kulturni život*, 1977, god. 9, br. 35, str. 87-92.
2. RUDIĆ, Ajša. Proljetne radosti; Tren; Sijemo bat umornih nogu. *Putevi : časopis za književnost i kulturu*, 1978, god. 24, br. 4, str. 309-310.
3. RUDIĆ, Ajša. Raširenih ruku prijatelja. *Iseljenički almanah : Bosna i Hercegovina - Jugoslavija*, 1978, str. 51.
4. RUDIĆ, Ajša. Srebrne strune violine; Sviće u daljini. *Život : časopis za književnost i kulturu*, 1978, god. 27, br. 7-8, str. 14-142.
5. RUDIĆ, Ajša. Svijetliš; Ravnoteža. *Lica : časopis mladih za društvena pitanja, kulturu i umjetnost*, 1978, br. 2, str. 56-57.
6. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Denge. *Sesler : aylık toplumsal sanat dergisi*, 1978, god. 14, br. 123-124, str. 92. (na turski Suat Engüllü)
7. RUDIĆ, Ajša. Dozrela usta; Čekam; Prvo sjeme; Kud kaniš; Na pragu do zvijezda; Zalud; Ječerma je čardak svijetlila; Samrtni utorak; Jelek sanja djevojački lik; Baština. *Mostovi : kultura, umjetnost, kulturni život*, 1979, god. 11, br. 49, str. 21-25.
8. RUDIĆ, Ajša. Elegija našeg vremena. *Iseljenički almanah : Bosna i Hercegovina - Jugoslavija*, 1979, str. 117.

9. RUDIĆ, Ajša. Nečije riječi; Zapis o sramu; Istini. *Život : časopis za književnost i kulturu*, 1980, god. 29, br. 6, str. 554-555.
10. ZAHIROVIĆ, Ajša. Gel. *Kitaplar : aylık dergi*, 1980, god. 1, br. 9-10, str. 44. (na turski Necati Zekeriya)
11. ZAHIROVIĆ, Ajša. Gel. *Çevren : toplum, bilim, yazın ve sanat dergisi*, 1980, god. 7, br. 1, str. 54-55.
12. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Ime Tito. *Povelja : časopis za književnost, umetnost, kulturu, prosvetna i društvena pitanja*, 1980, god. 10, br. 31-32, str. 2-3.
13. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Ime Tito; Ošanjići. *Slovo Gorčina*, 1980, str. 23, 58.
14. ZAHIROVIĆ, Ajša. Bijelim okom. *Iseljenički almanah : Bosna i Hercegovina - Jugoslavija*, 1981, str. 198.
15. ZAHIROVIĆ, Ajša. Pjesmi; Nevidljiva ruka; Prozori; Čekam svanuće. *Most : časopis za kulturu i društvena pitanja*, 1981, god. 8, br. 34-35, str. 67-68.
16. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Goranovo. *Pesničke novine : list za pevanje i mišljenje*, 1981, god. 5, br. 3-4, str. 12.
17. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Kozari; Skica za poemu o Kozari. *Putevi : časopis za književnost i kulturu*, 1981, god. 27, br. 4, str. 42-43.
18. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Plava voda. *Slovo Gorčina*, 1981, str. 48.
19. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. San; Prozori; Mravi svijetlih krila. *Riječi : časopis za književnost i kulturu*, 1981, br. 10, str. 5-6.
20. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Sugestija; Pri susretu u prolazu; Imam; Ljutim se; Tebi izbliza. *Mostovi : kultura, umjetnost, kulturni život*, 1981, god. 13, br. 59, str. 32-34.
21. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Tebi izbliza. *Kikićevi susreti 1979-1980 : književni godišnjak*, 1981, str. 48.
22. ZAHIROVIĆ, Ajša. Gidišin. *Çevren : toplum, bilim, yazın ve sanat dergisi*, 1982, god. 9, br. 34, str. 78. (na turski A. Bozaci)
23. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Smrt ne laže. *Stremljenje : časopis za književnost i umjetnost*, 1982, god. 23, br. 6, str. 26-27.
24. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Nevidljiva ruka. *Iseljenički almanah : Bosna i Hercegovina - Jugoslavija*, 1982, str. 118.
25. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Na Baščaršiji; U New Yorku; U starom gradu; Na groblju u El Alameinu; Pred Taj Mahalom; Moja pjesma. *Povelja : časopis za književnost, umetnost, kulturu, prosvetna i društvena pitanja*, 1983, god. 13, br. 42, str. 81-84.
26. ZAHIROVIĆ, Ajša. Denize. *Sesler : aylık toplumsal sanat dergisi*, 1983, god. 20, br. 181, str. 79-83. (na turski Suat Engüllü)

27. ZAHIROVIĆ, Ajša. U New Yorku. *Iseljenički almanah : Bosna i Hercegovina - Jugoslavija*, 1983, str. 185.
28. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Boğaziçi. *Çevren : toplum, bilim, yazın ve sanat dergisi*, 1983, god. 10, br. 37, str. 86. (na turski Arif Bozaci)
29. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. U Višegradu; Na Baščaršiji; Na Vrelu Bosne; Na Ošanjićima; Na Radimlji. *Stvaranje : časopis za književnost i kulturu*, 1983, god. 38, br. 5, str. 567-568.
30. ZAHIROVIĆ, Ajša. An instant; Windows; Mother. *Poetry time*, 1984, god. 9, br. 4, str. 247.
31. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. Anne. *Çevren : toplum, bilim, yazın ve sanat dergisi*, 1984, god. 11, br. 44, str. 56. (na turski A. Bozaci)
32. ZAHIROVIĆ, Ajša. A poem. Weak Eyes. *Poetry time*, 1985, god. 10, br. 4, str. 217.
33. ZAHIROVIĆ, Ajša. Ispred nas. *Iseljenički almanah : Bosna i Hercegovina - Jugoslavija*, 1985, str. 132.
34. ZAHIROVIĆ, Ajša. Games; To the poem. *Poetry time*, 1986, god. 11, br. 4, str. 255.
35. ZAHIROVIĆ, Ajša. Pahajan; Takhleeq. *Sarakta Aanchal*, 1986, str. 16.
36. ZAHIROVIĆ, Ajša. Pjesnici na mostu; Pred Taj Mahalom; U New Yorku. *Značenja : časopis za društvena pitanja i kulturu*, 1986, god. 5, br. 11, str. 109-110.
37. ZAHIROVIĆ, Ajša. U ljudski čas; Nisam usamljena; Dođi; Moja pjesma. *Riječi : časopis za književnost i kulturu*, 1986, br. 14, str. 31-32.
38. ZAHIROVIĆ, Ajša. He kissed the sea; I heard my poem; To Kozara; In front of Taj Mahal. *Literary horizons*, 1987, god. 2, br. 2, str. 17-20. (na engleski Milica Kajević; I. Soljan)
39. ZAHIROVIĆ, Ajša. Poems. *Swaramalika : A Collection of Warangal Writers Poetry*, 1987, str. 14-17.
40. ZAHIROVIĆ, Ajša. To the poem; From closeness; I will get lost; To remember. *Poetry*, 1987, god. 12, br. 1, str. 112-113.
41. ZAHIROVIĆ, Ajša. Toprağa. *Çevren : toplum, bilim, yazın ve sanat dergisi*, 1987, god. 14, br. 57, str. 38-42. (na turski Suat Engüllü)
42. ZAHIROVIĆ, Ajša. Wild fires are still raging. *Eureka : a literary periodical in English*, 1987, god. 1, str. 26.
43. ZAHIROVIĆ, Ajša. He kissed the sea; My man. *Poetcrit*, 1988, god. 1, br. 2, str. 30.
44. ZAHIROVIĆ, Ajša. In the muscular dystrophy hospital; The poets on the bridge; He kissed the sea; My man; The name - Indira. *New literary horizons*, 1988, god. 3, br. 1, str. 35-38. (na engleski Milica Kajević; I. Šoljan)
45. ZAHIROVIĆ, Ajša. I'll Get Lost. In the Wrong Hour. *Rachna*, 1988, god. 1, str. 36.

46. ZAHIROVIĆ, Ajša. Look! There is a blade of grass; My song. *Poetry time : a humanist review*, 1988, god. 13, br. 1, str. 36. (na engleski Milica Kajević)
47. ZAHIROVIĆ, Ajša. My song; I'm calling you; To the Poem. *Poetcrit*, 1988, god. 1, br. 1, str. 7.
48. ZAHIROVIĆ, Ajša. On the Bank of the Nile; The poets on the Bridge. *Canopy : bi-monthly of Literature and Culture*, 1988, god. 3, br. 3-4, str. 60-61.
49. ZAHIROVIĆ, Ajša. Poet and Poetry. *10th World Congress of Poets*, 1988, str. 57-60.
50. ZAHIROVIĆ, Ajša. Close by; To the Earth. *Rachna*, 1989, god. 2, str. 35-36. (na engleski Milica Kajević; Tatjana Vidović)
51. ZAHIROVIĆ, Ajša. My man; Poem. *Canopy : bi-monthly of Literature and Culture*, 1989, god. 4, br. 1-2, str. 38-39.
52. ZAHIROVIĆ, Ajša. To the Earth. *Canopy : bi-monthly of Literature and Culture*, 1989, str. 29. (na engleski Milica Kajević)
53. ZAHIROVIĆ, Ajša. Poet of XXI century. *International poets : International Journal devoted to lofty Literary Criticism and World Poetry*, 1990, br. 5, str. 61-62. (na engleski Milica Kajević)
54. ZAHIROVIĆ, Ajša. In front of Taj Mahal. *Poet : an international monthly*, 1990, god. 31, br. 3, str. 4. (na engleski Milica Kajević)
55. ZAHIROVIĆ, Ajša. La main invisible; Variation. *Migrations littéraires : revue trimestrielle des lettres Yougoslaves*, 1990, br. 13-14, str. 128-129.
56. ZAHIROVIĆ, Ajša. Posmatrao sam je; Ona piše pjesmu; Zemlji; Sjećam se; Pjesma. *Naše stvaranje*, 1990, god. 37, br. 1-2, str. 67-69.
57. ZAHIROVIĆ, Ajša. Pored rijeke Han-Gang; Piše, ona; Jedino smrt ne laže; Moja je zora zlatna; Sanjani dan. *Naše stvaranje*, 1991, god. 38, br. 3-4, str. 88-90.
58. ZAHIROVIĆ, Ajša. Waiting. *Samvedana : a bulletin of creative literature*, 1991, br. 22, str. 44. (na engleski I. Šoljan)
59. ZAHIROVIĆ, Ajša. The poetess in Bangkok. *International poetry & art*, 1997, str. 5.
60. ZAHIROVIĆ, Ajša. At the staircase. *The „O” : an international bi-monthly poetic journal*, 1998, god. 1, br. 1, str. 21.
61. ZAHIROVIĆ, Ajša. Humaniziranje čovjeka. *Fondeko svijet : naučno popularna revija o prirodi, čovjeku i ekologiji*, 1998, god. 1, br. 4, str. 25.
62. ZAHIROVIĆ-Rudić, Ajša. The Girl Refugee. *18th World Congress of poets*, Bratislava, 1998, str. [70].
63. ZAHIROVIĆ, Ajša. To the poem. *Canopy : A Journal mainly devoted to Poetry*, 1998, god. 15, br. 31-32, str. 3.

64. ZAHIROVIĆ, Ajša. At the battlefield. *Canopy : A Journal mainly devoted to Poetry*, 1999, god. 16, br. 35-36, str. 4.
65. ZAHIROVIĆ, Ajša. To the Earth. *Poetcrit*, 1999, god. 12, br. 1, str. 55. (na engleski Tatjana Vidović)
66. ZAHIROVIĆ, Ajša. It is war; To the Warrior's mother. *Canopy : A Journal mainly devoted to Poetry*, 2000, god. 17, br. 37-38, str. 1.
67. ZAHIROVIĆ, Ajša. With the White Eye. *International poetry*, 2000, str. 77.
68. ZAHIROVIĆ, Ajša. Let Your Daughters. *Harmony : Anthology of the Poets participating in the 3rd WCPPRR*, 2001, str. 108.
69. ZAHIROVIĆ, Ajša. On the way to Bombay. *Metverse Muse*, 2003-2004, god. 8-9, br. 1, 2, str. 104.
70. ZAHIROVIĆ, Ajša. The Refugee Girl. *Metverse Muse*, 2003, god. 8, br. 1, str. 83.
71. ZAHIROVIĆ, Ajša. To the Earth. *Poetcrit*, 2004, god. 17, br. 1, 2, str. 82-83. (na engleski Tatjana Vidović)
72. ZAHIROVIĆ, Ajša. Receive this Fever of mine. *Metverse Muse*, 2005, god. 9, br. 2, str. 25.
73. ZAHIROVIĆ, Ajša. Let your daughters. *Canopy : A Journal mainly devoted to Poetry*, 2006, god. 22, br. 63-64, str. 6-7.
74. ZAHIROVIĆ, Ajša. Zvijezde nisu izgubljene. *Hrvatska misao : časopis za umjetnost i znanost*, 2008, god. 12, br. 2-3/08 (47-48), str. 254-258.

Učešće u međunarodnim antologijama i zbornicima

1. *Kad te zaboli duša: Jugoslovenska poezija o Titu*. Beograd: Mladost, 1981, str. 68.
2. *Kozara to divno čudo: znamenik Književnih susreta na Kozari*. Prijedor: Nacionalni park Kozara, 1982, str. 67-68.
3. *Modern Marathi Poetry*, Vol. 2. India: Janasahitya Prakashan, 1987, str. 67.
4. *Poezijata – dijalog među kulturite i civilizaciite = La poésie – dialogue entre les cultures et les civilisations*. Struga: Struški večeri na poezijata, 1987, str. 74-78, 117.
5. *One hundred poets – one hundred poems*. India, 1987.
6. *East-West Voices: an international anthology of poetry in English*. India: Chettana Books, 1988, str. 69-73.
7. *Poets from Six Continents*. Uredio Montri Umavijani. Thailand: X World Congress of Poets, 1988, str. 41-42.
8. *Ek aur Bazghashat = One Echo More*. Aligarh: Urdu Writers Association, 1989.

9. *The White Dove and the Rainbow: An Anthology of Poetry*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1990, str. 230-236.
10. *Around the Planet: A Collection of Works from Around the World*. Canada: Canadian Troubadour Publishing Company, 1993, str. 23, 37.
11. *Poetic Mosaics in 1989*. Kubota Kaoru, Haikaiz Bashosa, 1990, str. 6-7.
12. *Anthology of World Academy of Arts & Culture*. Library of Congress, 2001, str. 44.
13. *Carta International de Poesia = International Poetry Letter*. Uredila Virginia Rhodas. Buenos Aires, 2001, str. 1.
14. *Pensamiento Antologico Mexicano*, Acapulco, 1999, str. 130, 139, 318-320.
15. *Harmony: The 1st World Congress of Poets for Poetry*. Pusan, 1998, str. 16.
16. *Five Hundred Notable Women*. American Biographical Institute, 1998, str. 419.
17. *Theater of Silence*. Baldev Mirza, posvećeno Ajši Zahirović. Aligarh, 2004.

Sekundarna literatura o Ajši Zahirović

1. *Hronologija kulturnih zbivanja : novinska dokumentacija*. Sarajevo: Osnovna zajednica kulture grada Sarajeva, 1989, str. 58, 77.
2. *Hronologija kulturnih zbivanja : novinska dokumentacija*. Sarajevo: Osnovna zajednica kulture grada Sarajeva, 1990, str. 77, 98.
3. *Hronologija kulturnih zbivanja : novinska dokumentacija*. Sarajevo: Osnovna zajednica kulture grada Sarajeva, 1991, str. 31, 89.
4. Mulaomerović, Ibrahim. *Likovi iz galerije*. Sarajevo, 1999, str. 65-66.
5. *Izgubljene zvijezde: prigodna stopjesmica bosanskohercegovačkih pjesnikinja od 1908. do 2008*. Anto Zirdum, str. 86, 235-236.
6. *Da se ne zaboravi, da se ne ponovi*. Sarajevo: Savez logoraša BiH, 1998, str. 61.
7. Delić, Hidajet. *Žene opkoljenog Sarajeva = Women in Sarajevo under Siege*. Sarajevo, Međunarodni teatarski festival - Scena MESS : Fondacija Heinrich Böll Stiftung, 2017.
8. Dolovac, Alija. *I zvijezde se gase : Ajša Zahirović svjetska krunisana kraljica poezije : 1938-2024*. Sarajevo, 2024.

Značaj za istraživače i buduća proučavanja

Zbirka Ajše Zahirović posjeduje ogroman istraživački potencijal, jer ne predstavlja samo skup knjiga, časopisa i dokumenata nego složenu mrežu

tragova jedne pjesnikinje, urednice i istraživačice. Kao takva, ona može biti polazište za niz interdisciplinarnih studija koje obuhvataju književnu historiju, feminističke i ginokritičke studije, kulturnu historiju Sarajeva i Bosne i Hercegovine, kao i proučavanje međunarodnih književnih mreža.

Jedan od ključnih potencijala zbirke ogleđa se u njenoj ulozi u istraživanju ženskog književnog stvaralaštva u Bosni i Hercegovini. Zahirović je svojom antologijom *Od stiha do pjesme* (1985) započela proces rekonstrukcije i afirmacije ženske književne tradicije, a ova privatna biblioteka otvara mogućnost da se taj proces nastavi i proširi. Kroz sistematsku analizu građe istraživači mogu rekonstruisati mrežu pjesnikinja i autora koji su ušli u književni prostor zahvaljujući njenom radu te pratiti evoluciju ženskog pisma u specifičnim društvenim i kulturnim kontekstima.

Skoro sve knjige u zbirci sadrže posvete, što svjedoči o izuzetno bogatoj mreži kontakata Ajše Zahirović s književnicima i umjetnicima iz cijelog svijeta, a u privatnoj arhivi koja prati ovu biblioteku nalazi se veliki broj pisama i korespondencija sa svjetskim i domaćim književnim stvaraocima. Ovi dokumenti predstavljaju dragocjen izvor za razumijevanje procesa nastanka i recepcije stvaralaštva Zahirovićeve, ali i šireg kulturnog života. Posebno su važni za istraživače koji žele proučavati dinamiku književnih mreža, uticaj jugoslavenskog kulturnog prostora na međunarodnu scenu i obrnuto, kao i za one koje zanimaju intimne i intelektualne biografije autora i autorica njenog vremena.

U širem smislu, zbirka Ajše Zahirović ukazuje na važnu ulogu specijalnih biblioteka u očuvanju književne ostavštine. Specijalne biblioteke, kao što je Gazi Husrev-begova, omogućavaju da se očuvaju i valoriziraju doprinosi autora koji su često bili marginalizirani ili zaboravljeni u dominantnim književnim kanonima. Njihova funkcija nije samo čuvanje materijala, već i njegovo aktiviranje za nova čitanja, reinterpretacije i istraživačke poduhvate. Time one postaju ključni akteri u procesu osiguravanja kontinuiteta kulturnog pamćenja i izgradnje inkluzivnije književne historije.

Zaključak

Privatna biblioteka Ajše Džemile Zahirović-Rudić, koja je danas dio fonda Gazi Husrev-begove biblioteke, predstavlja izuzetno vrijedan kulturni i istraživački resurs. Kao zbirka od oko 1.100 knjiga i časopisa na različitim svjetskim jezicima, dopunjena fotografijama, ličnim bilješkama, posvetama i bogatom korespondencijom s domaćim i svjetskim književnim stvarateljima, ona svjedoči o raznovrsnosti književnog rada i međunarodnim kontaktima ove pjesnikinje.

Zbirka Ajše Zahirović može se posmatrati i kao vrijedan dokument kulturne historije Sarajeva, bivše Jugoslavije i šireg međunarodnog prostora. U njenom čuvanju i dostupnosti veliku ulogu ima Gazi Husrev-begova biblioteka, što potvrđuje koliko su specijalne biblioteke važne u očuvanju i valorizaciji privatnih fondova. Predstoji, ipak, zadatak detaljne obrade, katalogizacije i digitalizacije ove građe kako bi bila pristupačnija naučnoj i kulturnoj javnosti. Time se osigurava njena trajna zaštita, ali i nastavak života kroz nova čitanja, interpretacije i uključivanje u savremene tokove književne i kulturne historiografije.

Literatura

- Alić, Fikret, „Doprinos Anala Gazi Husrev-begove biblioteke razvoju naše historiografije”, *Godišnjak Behram-begove medrese u Tuzli*, 17, 2017., str. 117-135.
- Kantardžić, Azra, „Fond knjiga na evropskim jezicima u Gazi Husrev-begovoj biblioteci”, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, XXIX-XXX, 2009., str. 287-298, <https://anali-ghb.com/index.php/aghb/article/view/205>.
- Omeragić, Merima, „Imperativ pamćenja loma dominantnog književnog kazona – prva istraživačica bosanskohercegovačkog ženskog pjesništva Ajša Džemila Zahirović”, *Historijska traganja / Historical Searches*, 23, 2024., str. 209-226.
- Zahirović, Ajša Džemila, *Izabrane pjesme = Selected poems*, 2. dopunjeno izd., Sarajevo Publishing, Sarajevo, 2004.

The Private Collection of the Writer Ajša Zahirović in Gazi Husrev beg's library: an Overview, Significance, and Bibliography

Abstract

This paper examines the private collection of the writer Ajša Zahirović, which has recently been archived at Gazi Husrev Beg's Library in Sarajevo. In addition to an overview of her literary oeuvre, the paper offers a selective bibliography of her published writings. The aim of this study is to underscore the significance of private collections for the preservation and exploration of the cultural and literary history of Bosnia and Herzegovina, and to highlight the role of special libraries in the systematic acquisition, processing, and accessibility of materials. Particular emphasis is placed on the distinctive features of Zahirović's collection—books with dedications, marginalia, and rare titles—that testify to the intellectual interests and literary connections of the author, whose poems have been translated into numerous world languages. This paper aims to offer researchers a comprehensive insight into the entirety of Ajša Zahirović's oeuvre and to serve as a foundation for future literary, cultural, and library studies.

Keywords: Ajša Zahirović, private collection, poetry, bibliography of works.